

NOTY O SENACIE

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Marszałkowie Senatu II Rzeczypospolitej

KANCELARIA SENATU
UL. WIEJSKA 6 | 00-902 WARSZAWA
TEL. 22 694 90 34 | FAX 22 694 93 06
senat@senat.gov.pl
www.senat.gov.pl

W ciągu 17 lat istnienia Senatu II Rzeczypospolitej (1922–1939) jego pracami kierowało 5 marszałków, których łączyła wyniesiona z domu tradycja niepodległościowa pokolenia popowstaniowego 1863 r. Wszyscy oni zdobywali wykształcenie na wyższych uczelniach państw zaborczych – Austro-Węgier, Niemiec i Rosji. Wszyscy też wchodzili w dorosłe życie na przełomie XIX i XX stulecia (1880–1914). W 1918 r., w chwili odzyskiwania niepodległości przez Polskę, 5 przyszłych marszałków Senatu pełniło w kraju lub za granicą różne funkcje publiczne, także w organizacjach patriotycznych. Zanim zostali współgospodarzami na Wiejskiej, piastowali różne stanowiska państwowe w II Rzeczypospolitej. Przez całe życie interesowali się polityką i sprawami polskimi.

WOJCIECH TRAMPCZYŃSKI (1860–1953)

Senat I kadencji (1922–1927)

Urodził się w 1860 r. w Dębowie w Wielkopolsce w rodzinie ziemiańskiej. Wykształcenie prawnicze uzyskał na uczelniach Wrocławia i Berlina.

W 1886 r. otworzył w Poznaniu kancelarię adwokacką. Zasiadał w Radzie Miejskiej Poznania jako prezes Koła Polskiego. Wybrany do parlamentu Rzeszy w 1912 r., pełnił funkcję prezesa Parlamentarnego Koła Polskiego. Na przełomie lat 1918 i 1919 z upoważnienia Naczelnej Rady Ludowej prowadził rokowania z przedstawicielami rządu niemieckiego w sprawie pokojowego usamodzielnienia się Wielkopolski. 14 lutego 1919 r. większością głosów został wybrany na marszałka Sejmu. Organizował od podstaw kancelarię sejmową. Przewodniczył Obywatelskiemu Komitetowi Obrony Państwa podczas wojny z Rosją Radziecką 1920 r. Z racji swoich uprawnień konstytucyjnych (konstytucja marcowa 1921 r.) odgrywał rolę rozjemcy między naczelnikiem państwa a Sejmem przy tworzeniu kolejnych rządów. **I GRUDNIA 1922 R. ZOSTAŁ WYBRANY NA MARSZAŁKA SENATU I KADENCJI.** Mimo krytycznego stosunku do przewrotu majowego 1926 r. pełnił funkcję mediatora pomiędzy Wielkopolską, gotową zbrojnie przywrócić prawa obalonego legalnego rządu, a piłsudczykowskiemu gabinetem K. Bartla. Przywiózł do Poznania list nowego premiera, gwarantujący rządy prawa. Groźba wojny domowej została zażegnana. Po uchwaleniu konstytucji 1935 r. przeszedł do opozycji, uznając, że wybory nie wyłoniły prawdziwych reprezentantów narodu.

Umarł w 1953 r. w Poznaniu w wieku 93 lat. Został pochowany na poznańskim Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan.

JULIAN JULIUSZ SZYMAŃSKI (1870–1958)

Senat II kadencji (1928–1930)

Urodził się w 1870 r. w Kielcach. W 1896 r. na Uniwersytecie Kijowskim uzyskał dyplom z wyróżnieniem lekarza.

Uczestniczył w wystąpieniach antycarskich w czasie rewolucji 1905 r. W obawie przed represjami uciekł do USA, gdzie pracę lekarza okulisty łączył z działalnością publicystyczną i kulturalną wśród Polonii Chicago. W latach 1916–1920 przebywał w Brazylii, był profesorem uniwersytetu w Kurytybie. Po długiej emigracji w 1922 r. wrócił do niepodległej Polski. Objął stanowisko kierownika kliniki okulistycznej w Wilnie. W 1928 r. dzięki poparciu marszałka J. Piłsudskiego otworzył tam nowoczesną klinikę oczną i wojskowy oddział oczny. **WYBRANY DO SENATU 27 MARCA 1928 R. Z LISTY PAŃSTWOWEJ BBWR, PIASTOWAŁ URZĄD MARSZAŁKA SENATU II KADENCJI.** Został inicjatorem wprowadzenia ustawy o zwalczaniu gruźlicy i wychowaniu fizycznym, wykładów higieny w szkołach, utworzenia Ministerstwa Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego. Podczas II kadencji Senatu nasilił się konflikt między opozycją i rządem. Choć był sympatykiem J. Piłsudskiego, opowiadał się jednak za ugodą rządu z opozycją dla dobra ogółu. Po dymisji gabinetu K. Bartla, w marcu 1930 r., otrzymał misję utworzenia rządu. Wrócił do Wilna po rozwiązaniu parlamentu przez prezydenta 30 sierpnia 1930 r. pod pretekstem jego nieskuteczności. W 1935 r. przeszedł na emeryturę. Jego losy wojenne są mało znane. W 1950 r. przeniósł się z rodziną do Brazylii. W 1956 r., po śmierci żony, w okresie liberalizacji systemu w Polsce, wrócił do kraju w wieku 87 lat.

Umarł w 1958 r. w Białymstoku i tam został pochowany.

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ (1885–1947)

Senat III kadencji (1930–1935)

Urodził się w 1885 r. na Kaukazie. W 1911 r. ukończył studia prawnicze na uniwersytetach w Petersburgu i Dorpacie (Tartu).

W czasie I wojny uzyskał zgodę rządu rosyjskiego na utworzenie I Korpusu Polskiego. Był prezesem Rady Naczelnej Polskiej Siły Zbrojnej w Rosji. W grudniu 1918 r. złożył J. Piłsudskiemu raport o sytuacji na Kresach. W latach 1921–1930 trzykrotnie pełnił funkcje ministra spraw wewnętrznych i wojewody nowogródzkiego, a po utworzeniu województwa wileńskiego – również jego wojewody. Jako ministrowi spraw wewnętrznych podlegały mu administracja, samorządy, bezpieczeństwo publiczne i zdrowie. Nadzorował także prace GUS, Urzędu do spraw Śląska, Korpusu Ochrony Pogranicza. Był prezesem Komitetu Ministrów do spraw Kresów i Mniejszości. Zalecał politykę negocjacji w konfliktach społecznych. Przyczynił się do otwarcia w Wilnie Instytutu Badawczego Europy Wschodniej. Pełnił obowiązki premiera w czasie nieobecności W. Grabskiego w kraju. W 1930 r. został senatorem z listy BBWR. **OD 9 GRUDNIA 1930 R. PEŁNIŁ FUNKCJĘ MARSZAŁKA SENATU III KADENCJI.** Wprowadził, usankcjonowany prawnie w 1938 r., zwyczaj aprobowania przez prezydenta wyboru marszałka elekta. Uchwalenie nowej konstytucji zakończyło pracę Senatu III kadencji 10 lipca 1935 r. Był kolejno powoływany na urzędy: wojewody krakowskiego, ministra spraw wewnętrznych i wojewody pomorskiego. Przedstawił plan rozwoju samorządu terytorialnego, popierał aspiracje mniejszości narodowych. Po rozpoczęciu wojny na polecenie prezydenta udał się do Paryża jako prezes Światowego Związku Polaków, aby zorganizować pomoc dla kraju. W czasie II wojny światowej został prezydentem RP na emigracji. W imię interesów Polski współpracował z antypiłsudczykowskimi premierami, między innymi z gen. W. Sikorskim. Przeciwstawiał się jednak polityce naruszającej

Marszałkowie Senatu II Rzeczypospolitej

integralność terytorialną Rzeczypospolitej. W liście do papieża Piusa XII interweniował w sprawie zagłady polskich Żydów. Domagał się wyjaśnienia okoliczności śmierci oficerów w Katyniu.

Umarł w 1947 r. w Walii po ciężkiej chorobie. Został pochowany na cmentarzu lotników polskich w Newark.

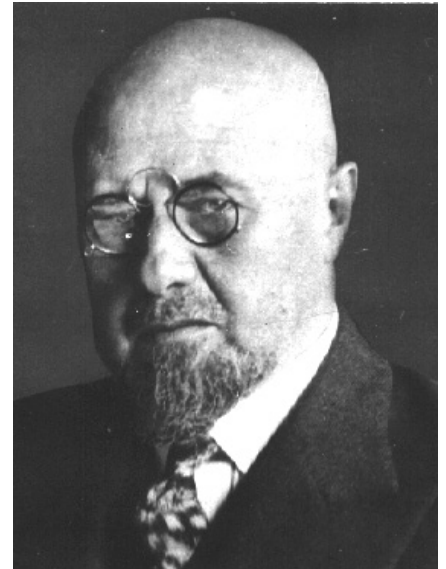
ALEKSANDER PRYSTOR (1874–1941)

Senat IV kadencji (1935–1938)

Urodził się w 1874 r. w Wilnie. W latach 1894–1901 studiował nauki matematyczne i medyczne w Moskwie i Dorpacie (Tartu).

W czasie studiów działał w niepodległościowej konspiracji PPS. Wspólnie z J. Piłsudskim w czasie rewolucji 1905 r. tworzył antycarskie organizacje bojowe. W latach 1908–1912 uczestniczył w kursach oficerskich legalnego Związku Strzeleckiego w Krakowie. W 1912 r. został aresztowany i zesłany do Orła w Rosji. Wolność przyniosła mu rewolucja lutowa 1917 r. W maju 1918 r. objął posadę radcy w Ministerstwie Zdrowia Publicznego i Ochrony Pracy w rządzie Rady Regencyjnej. Jednocześnie był członkiem warszawskiej Komendy Naczelnej Polskiej Organizacji Wojskowej. W latach 1918–1922 obejmował urząd podsekretarza stanu w Ministerstwie Pracy. Był też oficerem do spraw specjalnych poruczeń przy naczelnym wodzu. Po przewrocie majowym 1926 r. został szefem gabinetu w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych. Na polecenie J. Piłsudskiego w 1934 r. prowadził w Kownie rozmowy o normalizacji stosunków polsko-litewskich. Sprawował urząd ministra pracy (1929–1930) i premiera rządu polskiego (1931–1933). Jego gabinet wzorował się na doświadczeniach gospodarczych demokracji zachodnich, USA i państw autorytarnych (ZSRR, Włochy). A. Prystor wziął udział w opracowywaniu nowej ordynacji wyborczej do Senatu IV kadencji. Według niej do głosowania zostało uprawnionych tylko 2% obywateli, prawa wyborcze ograniczał cenzus majątkowy i wiek. Wszedł do Senatu jako reprezentant Wilna. Na pierwszym posiedzeniu, **4 PAŹDZIERNIKA 1935 R., ZOSTAŁ WYBRANY NA MARSZAŁKA SENATU**. W Senacie V kadencji (1938–1939) przewodniczył komisjom: budżetowej, gospodarczej i rolnej. Po klęsce 1939 r. znalazł schronienie na Litwie. W 1940 r., po zajęciu tego kraju przez ZSRR, został aresztowany i osadzony w moskiewskim więzieniu na Łubiance.

Umarł latem 1941 r. w Moskwie. Jego symboliczny grób znajduje się na warszawskich Powązkach.

BOGUSŁAW MIEDZIŃSKI (1891–1972)

Senat V kadencji (1938–1939)

Urodził się w 1891 r. w Miastkowie pod Warszawą. W latach 1910–1914 studiował agronomię i chemię we Lwowie i Krakowie.

Działając w szeregach krakowskiego Związku Strzeleckiego, poznał J. Piłsudskiego. W latach I wojny światowej należał do współzałożycieli Polskiej Organizacji Wojskowej. W trakcie tajnej działalności politycznej dał się poznać jako dobry organizator. Po objęciu funkcji naczelnika państwa J. Piłsudski zaangażował go w działania natury politycznej, m.in. kierowanie Oddziałem II Informacyjnym Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych. Wszedł do Sejmu I kadencji (1922–1927) jako poseł klubu PSL-Piast. Należał do parlamentarnej i pozaparlamentarnej piłsudczykowskiej grupy nacisku. W 1926 r. naczelnik powierzył mu

Marszałkowie Senatu II Rzeczypospolitej

stanowisko ministra poczt i telegrafów. Znany ze swoich skłonności do działań zakulisowych, uczestniczył w opracowywaniu strategii wyborczej i propagandowej obozu piłsudczykowski. Ta działalność doprowadziła do utworzenia BBWR. W Sejmie II kadencji (1928–1930) był członkiem komisji wojskowej i spraw zagranicznych, w Sejmie IV kadencji (1935–1938) – wicemarszałkiem. Brał udział w opracowaniu konstytucji kwietniowej 1935 r. Jako prezes Koncernu Prasa Polska SA głosił idee państwa jednonarodowego i prymatu władzy wykonawczej. Wszedł do Senatu V kadencji (1938–1939) i **Z NOMINACJI PREZYDENTA 28 LISTOPADA 1938 R. ZOSTAŁ WYBRANY NA MARSZAŁKA**. Po 1939 r. antypiłsudczykowski rząd W. Sikorskiego wysłał go na czas wojny do RPA. W 1947 r. wrócił do Londynu, gdzie pisywał artykuły historyczne. Wniósł wiele poprawek do redagowanej „Historii najnowszej Polski” W. Poboga-Malinowskiego. Zasiadał w Radzie Instytutu Piłsudskiego. Do końca życia pozostał wierny Marszałkowi.

Umarł w 1972 r. w Londynie. Został pochowany na cmentarzu South Ealing koło Londynu.